

Vůně minulosti v Kernave

Článek představuje Mezinárodní festival experimentální archeologie, konající se v památkové rezervaci Kernave nedaleko Vilniusu (Litva), kde má veřejnost možnost setkat se s řemesly od doby kamenné po 14. století.

■ Jolanta PAŠKEVIČIENE
Litva

„Vůbec se mi nechce z dob před Kristem vracet zpátky do 21. století,“ říká profesor archeologie Alexej Luchtanas. Každoročně začátkem července se společně se svou rodinou a kolegy stává součástí, nebo spíše živým exponátem, Mezinárodního festivalu experimentální archeologie v Kernave. V tyto dny se městečko nedaleko Vilniusu plní zvědavými lidmi z celé Litvy, kteří se nemohou dočkat, až uvidí, zažijí a vyzkouší si každodenní život a řemesla našich dávných předků.

Postup je důležitější než samotný výsledek

V létě 2005 organizovala Státní památková rezervace Kernave „Dny živé archeologie“ už posedmé. Návštěvníci měli možnost seznámit se s pravěkými a raně středověkými řemesly, vojenskými dovednostmi, dávným životním stylem, hmotnou kulturou a se znovu ožívající kulturou duchovní. Program VII. mezinárodního festivalu experimentál-

ní archeologie tentokrát doplnila produkce kostěných instrumentů a píšťal (Bělorusko), pruský kmen (Rusko), střelba z luku (Švédsko), ukázky starých vojenských dovedností (klub „Svinfűlken“, Rusko), hudební produkce skupiny Lure (Německo), tábor lovců z doby kamenné (Polsko) a vystoupení souboru staré hudby „Stary Olsa“ (Bělorusko).

Účastníci festivalu smí používat pouze přírodní materiály a repliky dobových nástrojů. Výrobní procesy se po dobu trvání festivalu neustále opakují, postup výroby je zde důležitější než její výsledek.

Ab ovo

„Poprvé nás napadlo pořádat festival po návštěvě Biskupinu v Polsku v roce 1998,“ říká Jonas Vitkunas, ředitel oddělení public relations a vzdělávacích programů rezervace. „Byli jsme pozváni, abychom předváděli některá stará řemesla na zavedeném festivalu, který za spoluúčasti kolegů z celé Evropy už fungoval řadu let.“

Prošli jsme řadu muzeí a dali dohromady skupinu výjimečných osobností. V Muzeu lidového umění v Rumšiškės jsme uspořádali kostýmovou zkoušku a odjeli do Biskupinu. K onomu jádru z Biskupinu se postupně začali přidávat další. Osazenstvo z Kernave nakonec přišlo s nápadem oživit jednotlivé výrobní procesy našich archeologických nálezů. „V Biskupinu jsme

se rozhodli, že festival podobného typu by se měl konat i v Litvě, a to se stejným počtem účastníků i diváků,“ vzpomíná Vadišis.

Následující rok se první ročník „Dnů živé archeologie“ stal opravdovým hitem. Město zaplavily celé rodiny, aby uviděly a vyzkoušely si dávná řemesla. Samotní aktéři nemohli skrýt radost, kterou měli ze svých nových rolí a z příležitosti vyměnit si praktické i teoretické znalosti. Organizátoři se rozplývali nad ohromným počtem návštěvníků a nad autentickou atmosférou festivalu.

Festival se postupně rozrůstal. V roce 1999 předvádělo dávná řemesla 27 lidí, v roce 2005 jich už bylo 260. Známkou úspěchu byly i dlouhé řady aut blokující příjezdové cesty do Kernave.

Každý rok festival realizuje nové nápady a každý rok roste počet hostů ze zahraničí. „V loňském roce k nám přijeli návštěvníci ze všech sousedních zemí,“ říká Jonas Vitkunas. „Takovýto festival je zároveň i příležitostí ke kulturní výměně. Je zajímavé porovnat kulturní vazby našich muzejních materiálů.“

„Začali jsme prostou prezentací jednotlivých řemesel,“ vysvětluje Vadišis. „Teď se snažíme o oživování archeologických kultur.“ Tak se na našem festivalu, díky účastníkům z Mnichova a Wroclavi, objevila stanoviště Bavorů a Krivičů, předvádějících rituální rozdělování ohně křesáním, výrobu keramiky, vaření, dřevorezbařství a jiná řemesla. „Minulý rok jsme představili i pruské stanoviště.

■ Obr. 1
Opracování
jantaru.

■ Obr. 2
Šití kostěnou
jehlou (vpravo).

Zaměstnanci muzea z Kaliningradu předváděli tkaní na karetkách, lití kovu, výrobu zbraní a zpracování jantaru způsobem odlišným od našeho.

„Hlavním kritériem výběru účastníků je profesionalita. Vyžadujeme, aby činnost nebyla pouze předváděna, ale také vysvětlována. Dalším kritériem je, aby činnosti časově spadaly do časového prostoru od doby kamenné do 14. století AD.“

Festival, který získal popularitu mimo jiné i díky možnosti vyzkoušet si činnosti vlastnoručně, zároveň poskytuje vzácnou příležitost ke srovnání různých období.

Stroj času

„Je zřejmé, že aktivity tohoto druhu získávají mezi lidmi na oblibě. Naše úsilí tedy nebylo marné,“ říká profesor Luchtanas, který v Kernave působí už 25 let a stál i při úplných začátcích. Zdejších archeologických výzkumů se účastnil ještě jako student.

„Dokázali jsme vyvolat nejen tehdejší náladu, atmosféru a tehdejšího ducha, ale dokonce i vůni,“ žertuje profesor, který má na paměti rok 2004, kdy na festival denně proudilo 10 tisíc lidí a celkem jich tehdy bylo přes 32 tisíc.

„Vzhledem k tomu, že první dny přišlo, posypali jsme areál slámou a senem, abychom jej vysušili. Pach tlející trávy se smíšl s kouřem z ohňů, vůni zahřívajícího dehtu, což dohromady vyvolalo opravdovou středověkou atmosféru.“

Profesor Luchtanas tyto návraty do minulosti vždy vítá. Přestože se setkává s tisíc let starými předmě-

ty ve své praxi každý den, účast na „Dnech živé archeologie“ je pro něj zvláštním potěšením. Společně se svou ženou a dětmi bydlí v táboře z doby bronzové a předvádí kuchyni tehdejší doby.

„Archeologové musí provádět experimenty, aby minulosti lépe porozuměli. Staré technologie jsou zapomenuty a bez experimentů není možné je oživit,“ říká. „Experimentální archeologie se ubírá dvěma směry,“ pokračuje. „Pomáhá specialistům oživovat zapomenuté procesy a interpretovat nálezy. Ale zároveň hraje i vzdělávací roli. Už samotný název - živá archeologie - napovídá, že se nejedná o studium keramických střepů ve vitrínách, ale o vzkříšení živoucích procesů. Je to příležitost, třebaže krátkodobá, vrátit se k počátkům lidské historie. Pro mě je to pocit, jako bych se přenesl strojem času.“

Pro většinu zúčastněných je experimentální archeologie koníčkem vedle vlastního zaměstnání, přesto lidi neobyčejně silně spojuje. *„Tyto festivaly jsou pro mě nesmírně důležité a to nejen proto, že se člověk potká se stejně smýšlejícími lidmi,“ říká profesor Luchtanas.*

Spřízněnost a šestý smysl

„Šikovnost a vědomosti vždy k oživení archeologie nestačí,“ říká Daiva Luchtaiene, prezident klubu experimentální archeologie „Pajauta“. „K tomu je ještě zapotřebí citu pro historii a tzv. šestého smyslu.“

Klub Pajauta dostal své jméno podle údolí z Kernave. V současnosti má 42 členů a provozuje 26 řemesel. Mezi členy jsou kurátorové

z muzeí, archeologové, restaurátoři, farmaceuté i lidé jiných profesí z celé Litvy. Aktivity klubu zaberou mnoho času, a tak se jich účastní i rodinní příslušníci. *„Prakticky všechny naše děti se našich aktivit účastní už od raného dětství, někdy už od kolébky. Dětské dobové šaty a boty se tak dědí z rodiny na rodinu.“*

Lidé z Kernave a Pajauta se účastní nejrůznějších evropských festivalů. Prezentují tak kulturu dávných Baltů.

■ **Obr. 3**
Barvení příze a látek přírodními barvivy (vlevo).

■ **Obr. 4**
Předení pomocí přeslenu (uprostřed).

■ **Obr. 5**
Výroba z lipové kůry (vpravo).

■ **Obr. 6**
Výroba skleněných korálků ve sklářské peci (vpravo).

■ **Obr. 7**
Zpracování kůže.

